

Поняття доказів в адміністративному судочинстві

Тарасюк О.В., студент 6-КС курсу юридично-психологічного факультету ННІЗН НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук *Шевченко Л.В.*

Поняття доказів належить до основних, вихідних у теорії доказів і доказовому праві. Тому, правильне визначення поняття доказу є необхідною умовою досягнення істини, забезпечення законності й обґрунтованості рішень адміністративного суду.

Сучасні процесуальні науки поняття доказу і достовірного знання про факти мають різні значення і використовуються судом не одночасно, а на різних етапах досягнення істини. У цивільному процесі знання про факти спочатку треба отримати (зібрати фактичні дані), перевірити і лише після цього використати як аргумент при побудові логічного висновку.

Ланкою між загальним поняттям доказу, даним у законі, й одиничним доказом виступає відповідний вид доказу: пояснення сторін, висновок експерта тощо. Пояснення сторони є загальним щодо одиничного пояснення сторін й особливими щодо доказу.

Водночас поняття доказу в адміністративному судочинстві є особливим щодо поняття доказу в науковій і практичній діяльності. Поняття доказу, надане в Кодексі адміністративного судочинства України, включає тільки найбільш істотні ознаки, характерні для доказів в адміністративному судочинстві загалом і для кожного самостійного виду доказів. Перелік же всіх ознак особливого в загальному понятті неможливо зробити не тільки через велику їх кількість, але й тому, що воно може втратити значення загального поняття.

На думку В.К.Колпакова та О.В.Кузьменко інформація може розглядатися як доказ за наявності двох умов: по-перше, якщо вона містить дані про наявність або відсутність адміністративного правопорушення, винуватість особи в його вчиненні та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи; по-друге, якщо вона одержана в порядку та з джерел, передбачених законом [1, с.299].

На думку А.І.Міколенко у справах про адміністративні правопорушення доказами є відомості (інформація) про факти.

Е.Ф. Демський вважає, що доказами є не факти і обставини, а фактичні дані, на підставі яких суд, орган (посадова особа) чи уповноважений суб'єкт встановлюють наявність або відсутність обставин, що обґрунтовують вимоги і заперечення осіб, які беруть участь у справі. Тобто фактичні дані - це інформація, відомості про акти, дії чи бездіяльність за допомогою яких можна встановити обставини, що мають значення для правильного вирішення адміністративної справи [2, с. 147].

Теорія доказів найбільш розвинута у кримінальній процесуальній науці. Оскільки значна частина її умовиводів знаходить підтвердження і в адміністративному судочинстві, необхідно детальніше проаналізувати зазначену теорію. Зокрема, М.С. Строгович зазначає: «Розглядаючи докази, на підставі яких вирішують кримінальні справи, неважко побачити в них дві сторони, два моменти. Перш за все, докази виступають як встановлений з певного джерела факт, що служить підставою для висновку про інший, той, що підлягає

встановленню, факт..., звідси і впливає подвійне значення самого поняття доказу: доказ означає джерело відомостей про ті факти, що підлягають встановленню, та доказ означає той факт, з якого робиться висновок про інший факт» [3, с. 81-82].

На думку О.Чучукало, між доказуванням та отриманням інформації в інших галузях пізнання існує суттєва відмінність, обумовлена тим, що діяльність зі встановлення обставин, які мають значення для правильного вирішення справи, регламентована нормами права та має правову форму. Процесуальна форма визначає всі основні сторони доказування: його мету, предмет, джерела, способи та порядок отримання і перевірки інформації про обставини, які підлягають встановленню у справі, основні правила оцінки доказів, коло суб'єктів доказування, їх права та обов'язки тощо. Вона покликана вказати найбільш ефективний, оптимальний шлях пізнання, а також належним чином забезпечити зацікавленим особам реалізацію їх прав. Дотримання цієї форми - важлива гарантія достовірного встановлення всіх обставин справи, а також одна зі сторін реалізації принципу законності [4].

Отже, джерело і фактичні дані окремо один від одного не становлять доказу. Наприклад, пояснення сторони (джерело), які не містять відомостей про конкретні факти щодо справи, не є засобом пізнання того, що сталося насправді, а тому не можуть розглядатись як доказ. Не може бути доказами предмет, який не має певних ознак, що цікавлять суд по даній справі, хоча при виявленні й вилученні предмета передбачалося, що ці ознаки є. До того ж не можуть бути доказами в адміністративному судочинстві фактичні дані, що розглядаються окремо від законного джерела.

Таким чином, самостійними доказами є «джерело», і «доказовий факт», тому кожне із двох доказів має бути і належним, і допустимим. Однак окремо «джерело» і «доказовий факт» такої сукупності властивостей не мають. Джерело може бути допустимим (має встановлену форму), але не належним (відсутність змісту), а факт - відносним (наявність змісту), але не допустимим (відсутність встановленої форми). Звідси і характеристика доказу «як джерела відомостей про факт» тільки з боку однієї його властивості - допустимості, а доказу «як факту» - з боку належності.

Джерелом фактичних даних виступають об'єкти, які не можуть бути самі збережені й служити засобом збереження інформації про дію чи подію. Хоча вилучити і зберегти такі об'єкти неможливо, інформація, яку вони містять, може бути процесуально закріплена, перенесена на інші матеріальні носії (фотознімки, акти, схеми, протоколи) і використана в доказуванні. Процесуальними носіями фактичних даних є об'єкти, які можуть бути засобом фіксації, збереження, перенесення доказової інформації у просторі й у часі, і тому виступати джерелом інформації у справі для суб'єктів процесу та його учасників на будь-якій стадії процесу. Це такі матеріальні об'єкти: акти, документи, висновки експертів, кіно, відеозапис та інші фактичні результати технічного документування.

Заслугує на увагу також ще одна точка зору, що наполягає навіть не на подвійному, а на потрійному визначенні поняття доказу (вона фактично підтверджує вищевказану концепцію про подвійний характер доказу). Так, В.З.Лукашевич щодо доказів у кримінальному процесі зазначає, «... що доказами, по-перше, є факти, які можуть бути безпосередньо встановлені суддями... по-друге, доказами є відомості про факти, що підлягають доказуванню... по-третьє, доказами є доказувані у справі факти» [5, с. 118]. Однак і в першому, і в третьому випадках доказами називаються достовірні знання про факти, отримані при безпосередньому пізнанні фактів або за допомогою доказів.

Ця концепція може бути вжита також і до адміністративного судочинства. Докази, що використовуються в судовому доказуванні у процесі розгляду справ у порядку адміністративного судочинства, також мають зміст (відомості, інформацію про відомості) та процесуальну форму, регламентовану законом (засоби доказування, передбачені ст. 69 Кодексу адміністративного судочинства України). Слід звернути увагу на особливості другої складової доказу: на відміну від кримінального процесу, в якому головна увага акцентується на правильності процесу збирання та закріплення інформації про відомості, в адміністративному судочинстві - це вимога «формування» інформації в певну процесуальну форму (рішення, акт, договір та ін.).

Таким чином, погляди сучасних вчених, відрізняються одні від одних, інколи характеризуються подвійним, а то й потрійним визначенням поняття доказу. Згідно з концепцією подвійного доказу, останній розкривається як фактичні дані та їх джерела, щокремне одне від одного не становлять доказу. Потрійне визначення поняття доказу розкривається як факти, що безпосередньо можуть бути встановлені суддями, як відомості про факти, що підлягають доказуванню та як доказувані у справі факти.

Процесуальними носіями фактичних даних є об'єкти, які можуть бути засобом фіксації, збереження, перенесення доказової інформації у просторі йу часі, і тому виступати джерелом інформації у справі для суб'єктів процесу та його учасників на будь-якій стадії процесу.

Отже, судовими доказами в адміністративному судочинстві є фактичні дані (відомості), які здатні прямо чи опосередковано підтвердити факти, що важливі для вирішення судової справи, виражені в передбаченій законом процесуальній формі (засобах доказування), отримані й досліджені в точно встановленому процесуальним законом порядку.

Список використаних джерел:

1. Колпаков В. К., Кузьменко О. В. Адміністративне право України : підручник / В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко. - К.: Юрінком Інтер, 2003. - 528 с.
2. Демський С. Ф. Адміністративне процесуальне право України : навч. посіб. / С. Ф. Демський. - К.: Юрінком Інтер, 2008. - 496 с
3. Строгович М. С. Уголовно-процесуальное право в системесоветского права // Сов. Гос. и право. - 1957.- № 3. - С. 102-109.
4. Чучукало О. Встановлення істини як мета доказування /О.Чучукало// Право України. - 2006.- №1 - 160 с.
5. Лукашевич В. З. О понятии доказательства в советском уголовном процессе / В. З. Лукашевич // Правоведение. - 1963. - № 1. - С. 116-119.

Формування іміжду органів внутрішніх справ України в умовах євроінтеграції

Телешун Я.С., студент освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр» за спеціальністю «Політологія» філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, студент освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр» за спеціальністю «Правознавство» ННІЗН НАВС

Науковий керівник: доктор юридичних наук, доцент *Заяць Н.В.*

Якщо останніми роками в колах експертів, науковців та політиків час від часу обговорювалася необхідність впровадження реформ в усіх сферах суспільного життя, то сьогодні це вже не необхідність - це умова подальшого існування України, як суверенної і незалежної держави. Потреба впровадження реформ зумовлена соціально-політичною кризою: конфлікт на сході України, що посилений зовнішньою інтервенцією, зневіра громадян до органів держаної влади і суспільних інститутів; а також економічною кризою: проблеми з